

Îndreptarul – „ghid de vorbire și scriere corectă”*

Oana Fotache Dubălaru**

Excelente Voastre,
Distinși profesori și cercetători,
Dragi studenți,

Fac parte dintr-o generație care a început școala într-un sistem politic marcat de o anumită viziune asupra educației și a absolvit liceul într-o „epocă haotică” (împrumut aici termenul criticului american Harold Bloom), dornică în primul rând să răstoarne reguli și norme și abia într-o a doua mișcare să pună altele în loc. Aceasta a însemnat deseori revenirea la idealuri și principii mai vechi, respectând un ritm al modernizării prin recuperare, poate la fel de semnificativ în istoria culturală românească ca impulsul sincronizării, despre care s-a vorbit recent într-un important colocviu dedicat centenarului *Istoriei civilizației române moderne* a lui E. Lovinescu.

Generația mea a trecut prin școală având câteva repere importante în materie de cultivare a limbii, misiunea dintotdeauna a înaltului for academic care găzduiește acest eveniment: *Gramatica limbii române*, ediția din 1963/1966, *DOOM I* din 1982, ediția 1984 a masivului *Dicționar explicativ al limbii române*, *Gramatica pentru toți* a Mioarei Avram, din 1986 – toate apărute la Editura Academiei Române. De câte ori aveam o întrebare care presupunea înțelegerea sensului unui cuvânt sau verificarea corectitudinii unei interpretări gramaticale de orice fel, părinții mei, amândoi profesori de limba și literatura română, în loc să-mi

răspundă direct mă trimiteau la aceste instrumente de lucru, într-un gest pedagogic pe care nu l-am apreciat decât mult mai târziu.

După apariția internetului, toate aceste surse au devenit mult mai la îndemână pentru toți. Dicționarele sunt disponibile online, informația corectă și clară se poate găsi după una-două apăsări de buton. De ce avem nevoie, atunci, de un astfel de *Îndreptar*? Răspunsurile pe care le-aș da la această întrebare deloc retorică nu se formulează, firește, din perspectiva specialistului în lingvistică. Am fost bucuroasă și onorată când colegul meu, dl Alexandru Nicolae, m-a invitat să vorbesc la această lansare; m-am întrebat și dacă locul meu e aici, asta pentru că disciplina pe care o predau, teoria literaturii, a cultivat de la reinventarea ei modernă tocmai ideea încălcării sistematice a normei, ideea originalității și a inovației absolute. Limba literară și limbajele literaturii nu s-au confundat decât în epocile academiste, marcate de convenționalism, din evoluția literaturii. Tocmai în această zonă a tratamentului și toleranței față de abatere văd unul dintre rosturile importante ale unui astfel de ghid de vorbire și scriere corectă, în spațiul viu al utilizării sociale a limbii, când formele încă nu s-au fixat, iar variația nu e neapărat o greșală.

Apoi, genul ca atare al inventarului are avantajul de a fi o călăuză prietenoasă față de monumentele de erudiție academică amintite mai sus. În rețeaua dezordonată a informației accesibile

*Prezentare susținută la lansarea lucrării „Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație” (14 noiembrie 2024, Clubul academicienilor, Academia Română)

**Prof. univ. dr., decan, Facultatea de Litere, Universitatea din București

pe internet elevii și chiar studenții nu se orientează întotdeauna ușor, nu au încă (sau nu au toți) o educație digitală care să-i ajute să filtreze și să se raporteze critic la surse. Formatul *Îndreptarului* îndeplinește tocmai acest rol esențial, la cel mai înalt nivel de exigență științifică, reușind totodată să fie pe înțelesul unor categorii largi de cititori.

Într-un al treilea rând, mă gândesc la sentimentul liniștitor de ordonare a limbii (în sensul ei de *parole*), la responsabilitatea pentru societate

pe care *Îndreptarul* și-o asumă și o îndeplinește: a îndrepta limba e un pas important în demersul mult mai dificil al educației în sensul intelectual, estetic, moral și civic al termenului. Notele semantice ale cuvântului *îndreptar*, evocând perspective religioase și de istorie socio-culturală (ca, de pildă, *Îndreptar-ul pentru tineret* al lui Anton Golopenția din 1934–1935 sau *Îndreptar pătimăș*, ultima carte scrisă de Emil Cioran în limba română, în 1944) sunt binevenite în acest context.